

Karolina Kwiecińska

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Zarządzania, Katedra
Rachunkowości
karolina.kwiecinska@ue.poznan.pl

WIARYGODNOŚĆ ZINTEGROWANEGO RAPORTU PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNEGO

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie istoty zintegrowanego raportowania oraz problemów związanych z oceną jego wiarygodności. Wiarygodność informacji ujawnianych w zintegrowanym raporcie jest istotnym czynnikiem wpływającym na dalszy rozwój i popularyzację koncepcji zintegrowanego raportowania. Ocena wiarygodności informacji niefinansowych publikowanych w zintegrowanym raporcie jest jednym z wyzwań współczesnej sprawozdawczości i rewizji.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, społeczna odpowiedzialność, zintegrowany raport, wiarygodność zintegrowanego raportu.

Klasyfikacja JEL: M41, M42, M49.

THE CREDIBILITY OF INTEGRATED REPORTING OF A SOCIALLY RESPONSIBLE ENTERPRISE

Abstract: The purpose of this article is to present the essence of integrated reporting and the problems relating to the assessment of its credibility. The credibility of the information disclosed in an integrated report is an important factor which determines the further development and popularization of the concept of integrated reporting. Assessing the credibility of non-financial information published in an integrated report is one of the challenges for modern reporting and auditing.

Keywords: sustainable development, corporate social responsibility, integrated report, the credibility of an integrated report.

Wstęp

Współczesne przedsiębiorstwa rozliczają się ze swojej działalności nie tylko przed właścicielami, ale również przed różnymi podmiotami ze swojego otoczenia zewnętrznego. Tradycyjna sprawozdawczość finansowa skierowana głównie do inwestorów jest stopniowo zastępowana kompleksowymi raportami skierowanymi do różnych interesariuszy. W nowej formule raportowania [Marcinkowska 2006, s. 41]:

- informacje finansowe są uzupełniane informacjami niefinansowymi;
- informacjom liczbowym towarzyszą informacje opisowe;
- przedsiębiorstwa, poza informacjami wymaganymi prawem, dokonują również ujawnień dobrowolnych;
- przedstawione informacje nie koncentrują się wyłącznie na wynikach historycznych, ale dostarczają również informacji pozwalających na ocenę kształtowania się kondycji przedsiębiorstwa w przyszłości.

W odpowiedzi na potrzeby informacyjne interesariuszy część przedsiębiorstw publikuje dodatkowe raporty dotyczące środowiska czy społecznej odpowiedzialności. Publikowane raporty nie stanowią jednak spójnej całości z pozostałymi informacjami. Koncepcją raportowania, która umożliwia całościowe spojrzenie na działalność przedsiębiorstwa jest sprawozdawczość zintegrowana. Wdrożenie zintegrowanej sprawozdawczości do praktyki na szeroką skalę wymaga jednak uregulowania pewnych kwestii związanych z tą koncepcją. Jedną z nich jest weryfikacja wiarygodności zintegrowanego raportu.

Celem artykułu jest przedstawienie istoty zintegrowanego raportowania oraz problemów związanych z weryfikacją jego wiarygodności i jemu podporządkowano strukturę opracowania. W pierwszej kolejności dokonano charakterystyki zintegrowanego raportu, następnie przedstawiono wybrane problemy związane z weryfikacją wiarygodności zintegrowanego raportu. Artykuł napisano na podstawie studiów literaturowych oraz Wytycznych zintegrowanego raportowania opracowanych przez Międzynarodową Radę ds. Raportowania Zintegrowanego (The International Integrated Reporting Council – IIRC).

1. Istota zintegrowanego raportu

Koncepcja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (*corporate social responsibility* – CSR) cieszy się coraz większym zainteresowaniem wśród przedsiębiorstw, co wynika z [Ministerstwo Gospodarki 2010]:

- koncepcji zrównoważonego rozwoju, tzn., rozwoju uwzględniającego, oprócz czynników ekonomicznych, również czynniki społeczne

- i środowiskowe, pozwalającego na zaspokojenie potrzeb nie tylko obecnego, ale i przyszłych pokoleń;
- rozwoju społeczeństwa obywatelskiego domagającego się zwiększenia znaczenia praw człowieka, równouprawnienia, właściwych stosunków i warunków pracy, ochrony konsumentów oraz ograniczania wpływu działalności gospodarczej na środowisko;
- samoregulacji biznesu w kierunku zwiększania transparentności przedsiębiorstw, w tym stosowania tzw. dobrych praktyk w relacjach z interesariuszami;
- postępującego procesu globalizacji.

W literaturze przedmiotu brak jest jednej powszechnie akceptowanej definicji CSR. Komisja Europejska definiuje CSR jako „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo” [Komisja Europejska 2011, s. 7]. Zgodnie z ISO 26000 istotną cechą CSR jest gotowość jednostki do uwzględniania w swojej działalności kwestii społecznych i środowiskowych oraz gotowość do rozliczania się z wpływem tej działalności na środowisko i społeczeństwo. Wymaga to od przedsiębiorstw etycznego i przejrzystego działania, respektowania zasad zrównoważonego rozwoju, działania zgodnie z przepisami prawa oraz międzynarodowymi normami postępowania. Należy zwrócić uwagę, że społeczna odpowiedzialność dotyczy wszystkich aktywności jednostki oraz uwzględnia potrzeby i oczekiwania wszystkich interesariuszy [Polski Komitet Normalizacyjny 2010, s. 3].

Na potrzebę respektowania zasad zrównoważonego rozwoju wskazuje również strategia Unii Europejskiej Europa 2020, w której przedstawiono trzy wzajemnie powiązane priorytety leżące u podstaw tej strategii:

- rozwój inteligentny polegający na rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony wspierający gospodarkę efektywniej korzystającą z zasobów, bardziej przyjazną środowisku i bardziej konkurencyjną;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, polegający na wspieraniu gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia oraz zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną [Komisja Europejska 2010, s. 11–12].

W dniu 15 kwietnia 2014 r. Parlament Europejski przyjął projekt zmian w dyrektywie 2013/34/UE. Zgodnie z planowanymi zmianami duże jednostki¹,

¹ Zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE [art. 3, ust. 4] duże jednostki to jednostki, które na dzień bilansowy przekraczają co najmniej dwa z trzech następujących kryteriów: suma bilansowa: 20 000 000 EUR, przychody netto ze sprzedaży: 40 000 000 EUR, średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym: 250.

będące jednostkami interesu publicznego², przekraczające na dzień bilansowy kryterium średniej liczby pracowników (> 500) w ciągu roku obrotowego, będą zobowiązane do ujęcia w sprawozdaniu z działalności oświadczenia na temat informacji niefinansowych niezbędnych do zrozumienia rozwoju, wyników i sytuacji jednostki oraz wpływu jej działalności dotyczące co najmniej kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu, w tym [Parlament Europejski 2014, art. 1]:

- krótki opis modelu biznesowego jednostki;
- opis polityki stosowanej przez jednostkę w odniesieniu do wyżej wymienionych kwestii, w tym do wdrożonych procesów należytej staranności;
- wynik tej polityki;
- główne rodzaje ryzyka związane z wymienionymi dziedzinami, powiązane z operacjami jednostki, w tym – w stosownych przypadkach i na zasadzie proporcjonalności – jej stosunkami gospodarczymi, produktami lub usługami, które mogą wywierać niekorzystny wpływ w tych dziedzinach, oraz sposób zarządzania tymi rodzajami ryzyka przez jednostkę;
- niefinansowe istotne wskaźniki wyników związane z daną działalnością.

R.G. Eccles oraz M.P. Krzus [2009, s. 3] zwracają uwagę, że obecnie wiele przedsiębiorstw publikuje dobrowolnie raporty dotyczące społecznej odpowiedzialności. Jednak informacje zawarte w tych raportach w większości przypadków nie nawiązują do danych zawartych w obligatoryjnie sporządzanych przez przedsiębiorstwa sprawozdaniach. Jeżeli raporty na temat społecznej odpowiedzialności mają spełniać swoje zadanie, informacje w nich zawarte powinny być zintegrowane z pozostałymi sprawozdaniami sporządzanymi przez jednostkę.

Koncepcją, która ma na celu zaspokojenie potrzeb informacyjnych interesariuszy, ograniczając jednocześnie zjawisko przeładowania informacjami, jest sprawozdawczość zintegrowana [Krasodomska 2012a, s. 69].

² Zgodnie z dyrektywą 2013/34/UE [art. 2, ust. 1] „jednostkami interesu publicznego” są: jednostki regulowane prawem państwa członkowskiego i których zbywalne papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym któregośkolwiek państwa członkowskiego, instytucje kredytowe, zakłady ubezpieczeń oraz jednostki wyznaczone przez państwa członkowskie jako jednostki interesu publicznego, na przykład jednostki o istotnym znaczeniu publicznym ze względu na charakter prowadzonej przez nie działalności, ich wielkość lub liczbę zatrudnionych pracowników.

J. Krasodomska [2012b, s. 104–105] wyróżniła następujące cechy sprawozdawczości zintegrowanej:

- ukierunkowanie na szerokie grono interesariuszy, którzy wchodzi w różnego rodzaju interakcje z przedsiębiorstwem;
- utrata uprzywilejowanej pozycji przez akcjonariuszy i traktowanie tej grupy jako jednej z wielu grup interesariuszy (obok pracowników, władz lokalnych, klientów, dostawców i innych interesariuszy);
- uwzględnianie potrzeb interesariuszy oraz włączenie ich w proces decyzyjny i sprawozdawczy;
- informacja zawarta w raportach zintegrowanych uwzględnia ekonomiczne, społeczne i środowiskowe aspekty funkcjonowania przedsiębiorstwa, prezentując je zarówno w formie ilościowej, jak i jakościowej (narracyjnej);
- zysk jako cel działania przedsiębiorstwa ustępuje miejsca tworzeniu wartości w długim okresie;
- w centrum sprawozdawczości zintegrowanej znajduje się model biznesowy, rozumiany jako ogół działań podejmowanych przez przedsiębiorstwo w celu kreowania i utrzymywania wartości;
- sprawozdawczość dotyczy przeszłości, ale jednocześnie jest silnie ukierunkowana na przyszłość i cele strategiczne;
- raport zintegrowany jest przejrzysty i ogranicza się do prezentacji istotnych informacji, co pomaga budować zaufanie do jednostki i kształtuje jej dobrą reputację.

Opracowanie wytycznych zintegrowanego raportowania jest przedmiotem prac Międzynarodowej Rady ds. Raportowania Zintegrowanego. Zgodnie z Wytycznymi IIRC zintegrowany raport to narzędzie komunikacji, które w zwięzły sposób przedstawia, jak strategia organizacji, jej ład organizacyjny, wyniki i perspektywy, w kontekście otoczenia zewnętrznego prowadzą do kreowania wartości w krótkim, średnim i długim okresie [IIRC 2013, s. 7]. Głównym celem zintegrowanego raportu jest przedstawienie dostarczycielom kapitału finansowego procesu kreowania wartości organizacji w czasie. Pomimo że w celu głównym wyróżnieni zostali dostarczyciele kapitału finansowego, w Wytycznych podkreśla się, że zintegrowany raport przynosi korzyści wszystkim podmiotom zainteresowanym informacjami na temat zdolności organizacji do kreowania wartości, w tym: pracownikom, klientom, dostawcom, partnerom biznesowym, społecznościom lokalnym, regulatorom i ustawodawcom oraz decydentom [IIRC 2013, s. 7]. Zintegrowany raport wyjaśnia, jak organizacja tworzy wartość w czasie. Wartość organizacji nie jest jednak kreowana wyłącznie przez nią lub w jej wnętrzu, lecz podlega wpływom otoczenia zewnętrznego, jest kreowana poprzez relacje z interesariuszami oraz zależy od różnych zasobów [IIRC 2013, s. 10].

Zgodnie z Wytycznymi celem zintegrowanego sprawozdania jest dostarczenie informacji o [IIRC 2013, s. 10]:

- otoczeniu zewnętrznym wpływającym na sytuację przedsiębiorstwa;
- zasobach i relacjach, wykorzystywanych i kształtowanych przez przedsiębiorstwo, nazywanych „kapitałami”;
- wzajemnym oddziaływaniu otoczenia zewnętrznego przedsiębiorstwa i wymienionych wyżej kapitałów w procesie tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie.

Sukces każdej organizacji zależy od różnych form kapitału. W Wytycznych IIRC zostało wyróżnionych sześć rodzajów kapitałów z zaznaczeniem, że zaproponowana kategoryzacja nie jest obowiązkowa. Kategoryzację i charakterystykę kapitałów według IIRC w syntetyczny sposób prezentuje tabela 1.

Zgodnie z Wytycznymi zintegrowany raport zawiera informacje na temat następujących ośmiu wzajemnie powiązanych i niewykluczających się wzajemnie obszarów: informacje na temat organizacji i otoczenia zewnętrznego, ład organizacyjny, model biznesowy, typy ryzyka i szanse, strategia i alokacja zasobów, wyniki, perspektywy oraz podstawy sporządzenia i prezentacji raportu [IIRC 2013, s. 24]. Wytyczne IIRC nie wskazują konkretnych kluczowych wskaźników efektywności, metod pomiaru czy ujawniania dotyczących poszczególnych kwestii. Wybór istotnych kwestii, które powinny być raportowane, metod ich pomiaru i ujawniania należy do osób sporządzających raport [IIRC 2013, s. 11–12]. J. Samelak [2013, s. 207] zaproponował oparcie zakresu treści zintegrowanego raportu na Wytycznych GRI opracowanych przez międzynarodową organizację Global Reporting Initiative (GRI). Swoje stanowisko argumentował tym, że zarówno badania przeprowadzone przez niego, jak i badania dostępne w piśmiennictwie jednoznacznie wskazują Wytyczne GRI jako podstawę sporządzania raportów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

Tabela 1. Kategoryzacja i charakterystyka kapitałów według Wytycznych IIRC

Rodzaj kapitału	Charakterystyka
Kapitał finansowy	Zasób środków: – dostępnych dla organizacji w celu ich wykorzystania w procesie produkcji dóbr lub świadczenia usług – uzyskanych dzięki finansowaniu, np. poprzez zaciągnięcie długu, emisję akcji z otrzymanych dotacji lub ze środków wygenerowanych przez działalność operacyjną lub inwestycyjną
Kapitał produkcyjny	Wyprodukowane obiekty fizyczne dostępne dla organizacji w celu ich wykorzystania w procesie produkcji dóbr lub świadczenia usług, w tym: budynki, urządzenia, infrastruktura (np. drogi, porty, mosty, oczyszczalnie ścieków)

cd. tab. 1

Rodzaj kapitału	Charakterystyka
Kapitał intelektualny	Zasoby oparte na wiedzy, takie jak: – własność intelektualna (patenty, prawa autorskie, oprogramowanie, prawa i licencje) – kapitał organizacyjny (ukryta wiedza, systemy, procedury, protokoły)
Kapitał ludzki	Kompetencje, zdolności i doświadczenie ludzi, ich motywacja do podejmowania innowacyjnych działań, w tym: – dostosowanie się i wspieranie ram ładu organizacyjnego, podejście do zarządzania ryzykiem i wartości etycznych – zdolność do rozumienia, opracowania i wdrażania strategii organizacji – lojalność i motywacja do doskonalenia procesów, produktów i usług, w tym umiejętności pracowników dotyczące przywództwa, zarządzania i współpracy
Kapitał społeczny i relacyjny	Instytucje i relacje w obrębie i pomiędzy społecznościami, grupami interesariuszy i innymi sieciami oraz możliwość dzielenia się informacjami w celu poprawy indywidualnego i wspólnego dobrobytu. Kapitał społeczny i relacyjny obejmuje: – wspólne normy, wartości i zachowania – podstawowe relacje z interesariuszami oraz zaufanie i zaangażowanie w relacjach z interesariuszami, które organizacja zbudowała oraz stara się zbudować i chronić – wartości niematerialne związane z marką i reputacją – poparcie społeczeństwa dla działalności przedsiębiorstwa
Kapitał naturalny	Wszystkie odnawialne i nieodnawialne zasoby i procesy środowiskowe, dzięki którym dostarczane są produkty lub usługi wpierające przeszły, obecny i przyszły dobrobyt organizacji. Kapitał naturalny obejmuje: – powietrze, ziemię, minerały i lasy – bioróżnorodność i dobry stan zdrowia ekosystemu

Źródło: Na podstawie [IIRC 2013, s. 11–12].

2. Problemy związane z oceną wiarygodności zintegrowanego raportu

Wytyczne IIRC wskazują następujące zasady, które powinny być uwzględniane w procesie raportowania: ukierunkowanie na strategię i przyszłość, łączenie informacji, relacje z interesariuszami, istotność, zwiezłość, wiarygodność i kompletność, spójność i porównywalność [IIRC 2013, s. 16].

Niewątpliwie istotną cechą zintegrowanego raportu jest jego wiarygodność. Zgodnie z Wytycznymi wiarygodność informacji zależy od ich zbilansowania oraz od tego, czy są wolne od istotnych błędów. Na wzrost

wiarygodności mogą wpłynąć: solidny system kontroli i sprawozdawczości wewnętrznej, zaangażowanie interesariuszy, audyt wewnętrzny lub podobne funkcje oraz niezależna, zewnętrzna weryfikacja [IIRC 2013, s. 21].

Zewnętrzna weryfikacja może być ważnym czynnikiem wpływającym na wiarygodność raportu w dłuższej perspektywie. Poświadczenie wiarygodności zintegrowanego raportu może przynieść istotne korzyści, gdyż jest to ważny mechanizm wpływający na postrzeganie zintegrowanego raportu jako wiarygodnego i godnego zaufania. Ponadto jeśli zintegrowany raport będzie postrzegany jako niewiarygodny i niegodny zaufania, jego cele nie zostaną prawdopodobnie osiągnięte [IIRC 2014, s. 4].

Na problemy związane z audytem danych niefinansowych w raportach społecznej odpowiedzialności zwracała uwagę A. Kamela-Sowińska [2009, s. 224]. Audyt CSR jest trudnym zadaniem, ze względu na fakt, że społeczna odpowiedzialność biznesu jest właściwie niemierzalna. Należy zwrócić uwagę, że powyższy problem dotyczy również wielu zagadnień będących przedmiotem zintegrowanego raportowania. Ponadto kolejnym problemem związanym z weryfikacją zintegrowanego raportu jest fakt, że informacje dotyczące różnych aspektów działalności są ze sobą powiązane, co może dodatkowo utrudnić ocenę ich wiarygodności.

A. Kamela-Sowińska [2009, s. 226] wskazuje również na kolejny problem audytu raportu społecznej odpowiedzialności, którym jest wybór podmiotu odpowiedzialnego za weryfikację. Problem ten dotyczy również zintegrowanego raportu.

Zdaniem J. Samelaka [2013, s. 187], docelowo badanie części niefinansowej zintegrowanego raportu powinno być przeprowadzane przez ten sam podmiot, który bada sprawozdanie finansowe jednostki – biegłego rewidenta. Swoje stanowisko J. Samelak argumentuje tym, że działania na rzecz różnych aspektów działalności przedsiębiorstwa przekładają się na jego sytuację finansową, do której badania uprawniony jest tylko biegły rewident. Jak zauważa A. Kamela-Sowińska [2009, s. 227] tworzenie i audyt raportów z zakresu społecznej odpowiedzialności wymaga od księgowych i audytorów ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Współcześnie od księgowych i audytorów wymaga się posiadania wiedzy z wielu dyscyplin, tzn., wiedzy z zakresu makro- i mikroekonomii, prawa gospodarczego, prawa cywilnego i administracyjnego, prawa podatkowego, systemów informacyjnych i informatycznych oraz rozległej wiedzy w dziedzinie rachunkowości.

Weryfikacja wiarygodności zintegrowanego raportu nie jest obecnie obowiązkowa. Jednak część społecznie odpowiedzialnych przedsiębiorstw dobrowolnie poddaje swoje raporty zewnętrznej ocenie. Wśród polskich przedsiębiorstw publikujących zintegrowane raporty za rok 2013 z takiej usługi

skorzystały np. Grupa Lotos oraz Grupa Azoty. W obydwu przypadkach prace związane z planowaniem i wykonaniem zadania weryfikacyjnego miały charakter zlecenia poświadczającego o ograniczonym zakresie, realizowanego zgodnie z międzynarodowym standardem przeprowadzania usług atestacyjnych – Usługi atestacyjne inne niż badanie i przeglądy historycznych informacji finansowych (International Standard on Assurance Engagements 3000, ISAE). Celem dokonanych przeglądów nie było wyrażenie opinii o prawidłowości, rzetelności i jasności zintegrowanego raportu rocznego, lecz uzyskanie umiarkowanej pewności w zakresie poprawności wybranych danych pozafinansowych zaprezentowanych w zintegrowanym raporcie. Jednak, jak słusznie zauważa J. Samelak [2013, s. 194], zapewnienie o ograniczonym zakresie ani nie potwierdza, ani nie zaprzecza prawidłowości i rzetelności informacji niefinansowych zawartych w zintegrowanym raporcie, co oznacza, że ocena wiarygodności nadal pozostaje jednym z ważnych problemów zintegrowanego raportu.

W lipcu bieżącego roku Międzynarodowa Rada ds. Raportowania Zintegrowanego wydała dokument Assurance on <IR>: an introduction to the discussion dotyczący poświadczania wiarygodności zintegrowanego raportu, stanowiący jednocześnie zaproszenie do dyskusji na temat korzyści i wyzwań związanych ze zintegrowanym raportowaniem. Pozytywnie należy ocenić fakt, że zaproszenie nie dotyczy wyłącznie firm księgowych i audytorskich, lecz jest skierowane również do wszystkich interesariuszy oraz naukowców. W dokumencie wskazano wyzwania związane z wdrażaniem zewnętrznego poświadczania wiarygodności raportu oraz wyzwania dotyczące kwestii technicznych.

Wyzwania związane z wdrażaniem obejmują m.in. kwestie związane z dostępnością wykwalifikowanej kadry, która miałaby dokonać weryfikacji raportu, czy koszty poświadczania wiarygodności raportu. Natomiast kwestie techniczne obejmują np. metodologię weryfikacji czy kwestie określenia odpowiedniego stopnia pewności poświadczania.

Zakończenie

Podsumowując rozważania należy stwierdzić, że raportowanie danych pozafinansowych nadal stanowi wyzwanie zarówno dla przedsiębiorstw, jak i dla podmiotów odpowiedzialnych za opracowanie standardów tego raportowania. Zdaniem autorki, koncepcję zintegrowanego raportowania należy ocenić pozytywnie, gdyż uwzględnia w swoich założeniach potrzeby wszystkich interesariuszy oraz różne sfery działalności przedsiębiorstwa i powiązania między nimi. Oprócz kwestii związanych z rozstrzygnięciem, co powinno znaleźć się

w raporcie zintegrowanym, powinny zostać podjęte działania mające na celu zapewnienie wiarygodności takiego raportu. Działania te mogą być związane zarówno z opracowaniem standardów audytu zintegrowanego raportu, jak i doskonaleniem wewnętrznych mechanizmów organizacji wpływających pozytywnie na wiarygodność zintegrowanego raportu.

Pozytywny wpływ na wiarygodność zintegrowanego raportu mogłoby mieć ustalenie pewnego minimalnego zestawu wskaźników dotyczących sfery niefinansowej, które przedsiębiorstwo powinno opublikować lub wybranie spośród istniejących wytycznych dotyczących raportowania pozafinansowego jednych obowiązujących. Pozostawienie pełnej dowolności w wyborze publikowanych wskaźników może przyczyniać się do tego, że część przedsiębiorstw będzie unikała ujawniania niekorzystnych dla nich danych. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z ideą zintegrowanego raportowania.

Jeżeli chodzi o kwestię weryfikacji zintegrowanego raportu, zdaniem autorki, dobrym rozwiązaniem byłoby powierzenie tego zadania zespołowi składającemu się co najmniej z biegłego rewidenta, który bada sprawozdanie jednostki, oraz wspierającego go eksperta w dziedzinie raportowania pozafinansowego.

Przedstawione przez autorkę problemy dotyczące wiarygodności zintegrowanego raportu są tylko jednymi z wielu wyzwań, jakie stoją przed przedsiębiorstwami i organizacjami zajmującymi się opracowaniem standardów zintegrowanego raportowania. Niemniej jednak, jeżeli publikowanie zintegrowanych raportów ma być powszechne, problemy te muszą zostać rozwiązane.

Bibliografia

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26.06.2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG.
- Eccles, R.G., Krzus, M.P., 2010, *One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
- IIRC, International Integrated Reporting Council, 2013, The International Integrated Reporting Framework, <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> [dostęp: 12.08.2014].

- IIRC, International Integrated Reporting Council, 2013, Assurance on <IR>: an introduction to the discussion, <http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2014/07/Assurance-on-IR-an-introduction-to-the-discussion.pdf> [dostęp: 31.08.2014].
- Kamela-Sowińska, A., 2009, *Sprawozdawczość społeczna. Czy to jeszcze rachunkowość?*, w: pr. zbior. *Problemy współczesnej rachunkowości*, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 213–228.
- Komisja Europejska, 2010, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf [dostęp: 13.08.2014].
- Komisja Europejska, 2011, *Odnowiona strategia UE na lata 2011–2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Bruksela, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:PL:PDF> [dostęp: 15.08.2014].
- Krasodomska, J., 2012a, *Ewolucja sprawozdawczości finansowej w kierunku sprawozdawczości zintegrowanej na przykładzie spółek Novo Nordisk i LOTOS*, w: Micherda, B. (red.), *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, Difin, Warszawa, s. 68–87.
- Krasodomska, J., 2012b, *Zintegrowana sprawozdawczość spółek w 2020 roku*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 66 (122), s. 101–110.
- Marcinkowska, M., 2006, *Ewolucja raportu: jak zaprezentować wartość przedsiębiorstwa – czyli o nowych tendencjach w sprawozdawczości biznesowej*, cz. 1, Nasz Rynek Kapitałowy, nr 4, s. 40–44.
- Ministerstwo Gospodarki, 2010, Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR), <http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Zrownowazony+rozwoj/Spoleczna+Odpowiedzialnosc+Przedsiębiorstw+CSR> [dostęp: 13.08.2014].
- Parlament Europejski, 2014, Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w pierwszym czytaniu w dniu 15 kwietnia 2014 r. w celu przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/.../UE zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0368+0+DOC+XML+V0//PL&language=PL#BKMD-68> [dostęp: 25.08.2014].
- Polski Komitet Normalizacyjny, 2010, *Odkrywając ISO 26000*, http://www.pkn.pl/sites/default/files/discovering_iso_26000.pdf [dostęp: 14.08.2014].
- Samelak, J., 2013, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.